

ingediend op **1347** (2021-2022) – Nr. 2
12 juli 2022 (2021-2022)

Verslag

namens de Werkgroep Institutionele Zaken
uitgebracht door Caroline Gennez

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Karl Vanlouwe, Peter Van Rompuy, Gwendolyn Rutten,
Liesbeth Homans, Koen Van den Heuvel en Kris Van Dijck

over de optimalisering van de huidige bevoegdheidsverdeling

Documenten in het dossier:

1347 (2021-2022) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

Samenstelling van de Werkgroep Institutionele Zaken:

Voorzitter: Liesbeth Homans.

Vaste leden:

Liesbeth Homans, Karl Vanlouwe;

Klaas Sloomans;

Peter Van Rompuy;

Willem-Frederik Schiltz;

Björn Rzoska;

Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Axel Ronse, Paul Van Miert;

Filip Dewinter;

Koen Van den Heuvel;

Gwendolyn Rutten;

Stijn Bex;

Hannelore Goeman.

INHOUD

I.	Toelichtingen door de indieners	4
1.	Toelichting door Karl Vanlouwe	4
2.	Toelichting door Peter Van Rompuy	5
3.	Toelichting door Gwendolyn Rutten	8
II.	Bespreking	11
1.	Tussenkomst van Klaas Sloomans	11
2.	Tussenkomst van Björn Rzoska	14
3.	Tussenkomst van Caroline Gennez	14
4.	Tussenkomst van Kris Van Dijck	19
5.	Repliek van Klaas Sloomans	21
6.	Tussenkomst van Arnout Coel	22
7.	Slotbeschouwingen	24
7.1.	Tussenkomst van Peter Van Rompuy	24
7.2.	Tussenkomst van Caroline Gennez	25
7.3.	Tussenkomst van Klaas Sloomans	25
7.4.	Tussenkomst van Arnout Coel	26
	Gebruikte afkortingen	27

De Werkgroep Institutionele Zaken besprak op 4 juli 2022 de conceptnota voor nieuwe regelgeving over de optimalisering van de huidige bevoegdheidsverdeling.

I. Toelichtingen door de indieners

1. Toelichting door Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe: Voorzitter, collega's, ik wil alle deelnemers aan de hoorzittingen bedanken, net zoals het personeel van het Vlaams Parlement dat de vergaderingen steeds vakkundig heeft voorbereid waardoor alles vlot is verlopen.

De werkgroep hield 32 hoorzittingen met 96 specialisten en experts en er werden 17 verschillende thema's behandeld. Dat past in de huidige tijdgeest waarin het institutionele belangrijk is. Op het federale niveau is er de gemengde commissie Kamer en Senaat, er is een burgerinitiatief en er zijn twee federale ministers bevoegd voor de staatshervorming. Verschillende partijen zijn zich aan het voorbereiden en ook het middenveld organiseert debatten over dit thema. Zelfs in het federale regeerakkoord is er het voornemen om 'place based policies' te ontwikkelen. Er is beslist om thematische fiches op te stellen door verschillende administraties op zowel federaal als deelstatelijk niveau.

De hoorzittingen hebben ons geleerd dat er onduidelijkheid en versnippering bestaat in de bevoegdheidsverdeling en dat de staatsstructuur niet optimaal functioneert, integendeel. Er moet dan ook grondig worden gesleuteld aan instellingen, de Grondwet en de bijzondere wetten om een structuur te vinden die een efficiënt beleid en een beleid op maat mogelijk maakt. Men doet vaak meewarig of zelfs misprijzend over staatshervorming en institutionele discussies en men hoort al eens zeggen dat de kiezer niet wakker ligt van welk parlement wat beslist, maar wel van koopkracht, betaalbaarheid van de energieprijzen, het recht op een degelijk pensioen of een kordaat migratiebeleid. Dat klopt, maar men vergeet er dan bij te zeggen dat het institutionele net de sleutel is om tegemoet te komen aan de bezorgdheden van de burgers. De staatsstructuur bepaalt immers wie beslist over (het openhouden van) kerncentrales, pensioenen, de werkloosheidsuitkering, activering, sociale zekerheid, maatregelen over koopkracht of het migratieprobleem. Het huidige Belgische systeem werkt niet en biedt geen garantie op een efficiënt beleid. Er zijn geen homogene bevoegdheidspakketten en er is geen fiscale responsabilisering.

Uit de hoorzittingen zou ik een bloemlezing kunnen geven over de versnipperde bevoegdheidsverdeling, want het lijkt soms alsof de staatsstructuur het laatste kunstwerk van Magritte is, een hoogtepunt van Belgisch surrealisme. De problemen zijn systemisch, maar jammer genoeg zullen we ze in deze zittingsperiode niet kunnen oplossen omdat in 2019 slechts een beperkt aantal artikelen van de Grondwet voor herziening vatbaar werd verklaard. De institutionele spelregels zitten daarom nog minstens tot 2024 muurvast, maar dan wordt het hoog tijd om ze open te breken.

Wat we deze zittingsperiode kunnen doen, is beperkt, maar mijn partij – en naar ik hoor ook andere – bereidt zich voor. Daarom moeten we ook in dit parlement op zoek gaan naar concrete, tastbare en direct toepasbare oplossingen voor reële problemen. Die quick wins worden opgelijst in de conceptnota die vandaag voorligt. Die lijst is zinvol omdat ze nu al uitvoerbaar is zonder aan de geblokkeerde Grondwet of de bijzondere wetten te moeten raken. Het enige wat we nodig hebben, is politieke moed en goodwill. De quick wins situeren zich in alle mogelijke beleidsdomeinen en kunnen grosso modo in drie groepen worden ingedeeld.

Een eerste manier om te komen tot beleid op maat van de deelstaten is door meer in te zetten op de asymmetrische uitoefening van federale bevoegdheden. Het spreekt voor zich dat de Vlaamse arbeidsmarkt met een werkzaamheidsgraad van 76 procent en die in Wallonië met 60 procent een ander beleid vereisen. Ook de Vlaamse bedrijven snakken naar een ander beleid. Geef de mogelijkheid aan de deelstaten om te werken rond tijdelijke werkloosheid, opleidingen en eindloopbaanbeleid. Maak het mogelijk dat een regionaal opleidingsfonds wordt opgericht, wat perfect zou aansluiten bij de Vlaamse bevoegdheden voor vorming en opleiding. Laat ons ook op het vlak van gezondheid voluit kiezen voor asymmetrie, bijvoorbeeld wat de vergoeding van verpleegkundigen in opleiding betreft. Asymmetrie is beleid op maat van de deelstaten en op maat van de mensen.

Ten tweede moeten we ook kritisch durven te kijken naar de manier waarop de huidige bevoegdheidsverdeling in de praktijk wordt geïnterpreteerd en toegepast. Al te vaak gebeurt dat op een incorrecte manier, al te vaak bevat de wetgeving lacunes. In dat geval moeten we ernaar streven om in collegialiteit en misschien zelfs in een confederale logica oplossingen te vinden. Hierbij denk ik bijvoorbeeld aan energie, waarbij door onderzoek en innovatie de realiteit de wetgever inhaalt. Nieuwe technologieën geven bij gebrek aan wettelijke en grondwettelijke duidelijkheid aanleiding tot ellenlange discussies tussen beleidsniveaus. In het energiebeleid moeten we daarom de bestaande overlegstructuren maximaal gebruiken, valoriseren en formaliseren. Op langere termijn zal dat onvoldoende zijn en zal een groot institutioneel akkoord nodig zijn om van een geblokkeerd vechtfederalisme naar een coöperatief confederalisme te gaan dat emancipeert en responsabiliseert.

Ten derde roept deze conceptnota op tot actualisering en verbetering van bestaande overleg- en samenwerkingsinstrumenten, van verouderde en achterhaalde akkoorden of van gebrekkige vertegenwoordiging van de deelstaten in bepaalde federale organen. Ik denk bijvoorbeeld aan de samenwerkingsakkoorden over buitenlands beleid die dateren van 1994 en de huidige institutionele realiteit niet weerspiegelen. Vlaanderen kan zo niet het beleid voeren dat het wil voeren.

Als N-VA'er vond ik deze werkgroep bijzonder interessant omdat we weten dat staatshervormingen echt een impact hebben op het beleid. Er is geen goed beleid mogelijk zonder goede afspraken. Ik ben tevreden met de conceptnota zoals die voorligt: het is geen institutionele big bang, maar wel een lijst van tastbare, concrete en onmiddellijk uitvoerbare quick wins. Het zijn snelle oplossingen voor reële problemen die de vleugels afknippen van de Vlaamse ambities, die zorgen dat de Vlamingen niet het beleid krijgen dat ze willen, nodig hebben en verdienen en die ervoor zorgen dat dit land blokkeert en vastzit. Laten we samen werk maken van de uitvoering ervan door de ministers erop te wijzen en door vragen te stellen, maar ook door de federale ministers en collega's erop te wijzen. Laten we in 2024 klaarstaan voor de afwerking.

2. Toelichting door Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy: Collega's, voor ons is een staatshervorming geen doel op zich, maar wel een middel om een aantal reële problemen aan te pakken en op te lossen. Daarom is mijn betoog vooral gericht op twee problematieken die ook aan de grondslag liggen van deze werkgroep: gezondheidszorg en arbeidsmarkt.

Voor de gezondheidszorg zijn we vertrokken vanuit de zaken die we hebben geleerd uit de coronacrisis. Daarom heeft deze werkgroep het meeste tijd gespendeerd aan dit thema en wordt er gestreefd naar vereenvoudiging door meer homogenisering. Voor de krapte op de arbeidsmarkt is er bekeken hoe er gekomen kan worden tot een beleid dat beter is afgestemd op het Vlaamse beleid, namelijk via asymmetrie. De problematiek van de werkloosheid leeft vooral in Franstalig

België, terwijl het in Vlaanderen in essentie gaat over de problematiek van inactiviteit.

Op het vlak van gezondheidszorg is er de vraag naar eenheid van commando. Ik vind wel dat het Overlegcomité er telkenmale in geslaagd is om in moeilijke omstandigheden tot beslissingen te komen over ingrijpende maatregelen. Het Overlegcomité is geen slecht voorbeeld van hoe samenwerkingsfederalisme kan werken over de verschillende regeringen en partijen heen. Als de politieke wil er is om samen te werken, dan kunnen er moeilijke beslissingen worden genomen. Wat wel een probleem is, zijn de vele adviesorganen. Dankzij de coronacommissie in dit parlement is daar al in gewied.

Een andere klassieker die steeds terugkomt, zijn de negen ministers van Volksgezondheid. Er is één federale minister en één Vlaamse, en de andere zeven zitten aan de andere kant van de taalgrens. Deze problematiek moet dus onder Franstaligen aangepakt worden. Ik vind dat ze dat sowieso moeten doen, al was het maar met het oog op de budgettaire problemen. Landen die het in de aanpak van de gezondheidszorg zeker niet slechter hebben gedaan dan wij, kennen ook heel wat ministers van Volksgezondheid, zoals Duitsland en Zwitserland. Het probleem is niet zozeer eenheid van commando, maar wel eenheid van bevoegdheid. Als er meer bevoegdheden voor gezondheidszorg in één hand zijn, kan er gekomen worden tot een beter beleid.

Corona heeft geleerd dat er een veel hechtere samenwerking moet komen tussen woonzorgcentra, eerstelijnszones en ziekenhuizen. Het mogen geen aparte medische eilanden zijn. Een staats hervorming kan daar zeker toe bijdragen.

Zorg moet zo dicht mogelijk bij de mensen georganiseerd worden. In Vlaanderen gebeurt dat met de zorgregio's en de eerstelijnszones. Zij moeten tot een zo nauw mogelijke samenwerking komen met ook huisartsen, verplegers, de thuiszorg, apothekers enzovoort.

De medische uitdagingen die de komende jaren aan belang zullen winnen, zijn de vergrijzing met chronische zorg, de geestelijke gezondheidszorg en de mogelijkheid van een nieuwe pandemie. Dat vraagt meer bevoegdheden in één hand.

Het gezondheidsrendement van de inspanningen die Vlaanderen doet op het vlak van preventie gaat in de eerste plaats naar het federale niveau met de ziekenhuizen. Hoe meer je investeert in preventie, hoe minder je daarna kosten zal maken op het vlak van curatie. Het is dan ook belangrijk om die twee bevoegdheden bij elkaar te brengen.

Er zijn ook verschillen in medische aanpak tussen Vlaanderen en Wallonië. In Vlaanderen zet men meer in op preventie, terwijl men in Franstalig België meer kijkt naar de ziekenhuizen. In Vlaanderen wordt sterk ingezet op de afbouw van ziekenhuisbedden, in Wallonië niet of veel minder. In Franstalig België zijn er geen psychiatrische ziekenhuizen, geen Huizen van het Kind. Ook op demografisch vlak zijn er verschillen. In Vlaanderen is er meer vergrijzing. In Brussel is er vooral vergroening. De ziekenhuisnetwerken zijn sterk ontwikkeld in Vlaanderen, maar veel minder ten zuiden van de taalgrens.

Wie moet de hele materie beheren? De rol van de bestaande actoren op het vlak van gezondheidszorg zoals ziekenfondsen, zorgverstrekkers en de patiënten moet in een hervorming verankerd worden. Als er een hervorming komt, moet ze vanuit het veld gesteund worden want dat is essentieel voor het welslagen ervan.

Cd&v wil de financiële solidariteit op het federale vlak behouden, maar de middelen moeten stroken met de objectieve gezondheidsnoden in elke deelstaat. Eens de

middelen zijn overgedragen, moet er regionale vrijheid zijn om ze te besteden. Het mag ook geen besparing zijn. Vlaanderen heeft in het verleden met zijn bevoegdheden op het vlak van gezondheidszorg altijd extra geïnvesteerd.

Voor cd&v is herfederaliseren niet aan de orde. De bedoeling is net het omgekeerde: de gezondheidszorg zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen. We houden eraan dat de bevoegdheden georganiseerd worden op het vlak van de gemeenschappen. De rol van Vlaanderen in Brussel is belangrijk. In unicommunautaire instellingen is respect voor het Nederlands beter gewaarborgd dan in andere types van instellingen.

Ik wil het kort ook even hebben over de arbeidsmarkt. De doelstelling is om naar 80 procent te kunnen opschalen en daarvoor hebben we in onze resolutie een aantal stappen vooruit uitgetekend, zowel in het parlement als hier in de conceptnota met de quick wins. Daarvan zijn er al enkele gerealiseerd, zoals de versterkte re-integratie van langdurig werklozen, de VDAB-inschrijving voor tijdelijke werklozen, de harmonisering van de RSZ-stelsels in onze sociale economie en de transitietrajecten rond het ontslag.

Om af te sluiten had ik nog twee algemenere punten. Ten eerste, wat betreft de financiële stromen. Ik wil er toch op wijzen dat de nettobijdrage van Vlaanderen aan de rest van België in 1995 nog 2 procent van het bbp bedroeg, in 2019 was dat 1,2 procent. De daling is systematisch, de bijdrage is nu al gezakt met meer dan een derde. De hoofreden voor de daling van de nettobijdrage van Vlaanderen is natuurlijk de vergrijzing aan Vlaamse kant.

Over de Bijzondere Financieringswet wordt veel gesakkerd, maar zoals ik in de commissie Algemeen Beleid al verschillende keren heb gezegd, is de indexering er wel degelijk in voorzien. Dat is een goede zaak voor de deelstaten, dat zien we ook in de begroting. De perverse effecten van de vorige Bijzondere Financieringswet zijn er uit en ze zijn ook niet teruggekomen. Vanaf 2024 is er een belangrijk aspect van responsabilisering: elk jaar wordt de sokkel afgebouwd met 60 miljoen euro. Dat loopt 10 jaar door en op die manier wordt elke deelstaat geacht wat meer voor de eigen budgettaire deur te vegen. Dat is belangrijk.

Hoe kunnen we het institutionele realiseren en welke principes worden daarbij gehanteerd? Sommige partijen wachten al vele decennia op hun afspraak met de geschiedenis om hun communautaire agenda te realiseren. Wij waren al vijf keer op de afspraak, cd&v heeft de kar getrokken bij vijf van de zes staatshervormingen. Met enig succes: alle bevoegdheden van dit Vlaams Parlement en 45 miljard euro budget – net iets meer dan de federale overheid – zijn er gekomen dankzij de al gerealiseerde staatshervormingen.

We zijn ook altijd met die bevoegdheden aan de slag gegaan. We hebben de kinderbijslag bijvoorbeeld hervormd in dit Vlaams Parlement en de andere gewesten zijn ons dan maar gevolgd. Wij zijn dus zeker fier op de staatshervormingen die we al gedaan hebben, ook al zijn ze niet perfect en is het werk zeker niet af. Dat hebben we met deze werkgroep ten overvloede kunnen vaststellen. Er is dus zeker een versnippering van bevoegdheden, daarom heb ik daarnet ook duidelijk geschetst dat we vooral op het vlak van de gezondheidszorg tot een vereenvoudiging willen komen, en wat betreft de arbeidsmarkt tot een meer op maat gesneden aanpak, via asymmetrie.

Wij hebben dus vier stappen gezet in deze zittingsperiode, in tegenstelling tot de vorige, waarin er op communautair vlak niets is gebeurd. Ik heb er daarnet een aantal opgenoemd, ten eerste: de asymmetrie op de arbeidsmarkt. We leggen nu de conceptnota met de quick wins op tafel. In het federale regeerakkoord hebben we de homogenisering van de gezondheidszorg genoteerd. Voor de volgende

zittingsperiode willen we absoluut een verklaring tot herziening van de Grondwet, wat de vorige keer niet is kunnen doorgaan door de Marrakechcrash.

Een belangrijk principe is ook: een staatshervorming binnen of buiten de grondwettelijke orde? We hebben er toch enige tijd aan besteed in deze werkgroep en ik vond het belangrijk dat het ook daarover ging. We hebben er alle experts over gehoord. Een van de experts zei dat buiten de grondwettelijke orde gaan een vorm van institutionele romantiek is.

Wat me wel opviel is dat de collega's van het Vlaams Belang hun communautaire positie voor, tijdens en na de werkgroep wat hebben gewijzigd. Voor de werkgroep had ik altijd begrepen dat ze de onafhankelijkheid graag hier in het Vlaams Parlement wilden uitroepen en dat daarmee de kous af was voor hen. Tijdens de werkgroep is het standpunt lichtjes opgeschoven: men zou die eerst uitroepen in het Vlaams Parlement en er daarna over onderhandelen met de Franstaligen. Ik heb verschillende keren gevraagd of ik het goed begrepen had dat het Vlaams Belang met de Franstaligen, met Paul Magnette, zou onderhandelen over de staatshervorming en dat werd meerdere keren bevestigd. Na de werkgroep heb ik dan gelezen in de krant dat het standpunt weer gewijzigd was. Nu gaat het Vlaams Belang eerst onderhandelen met de Franstaligen – ik ben heel benieuwd hoe dat zal lopen, dus ik hoor het graag –, maar als dat niet zou lukken, zou men de onafhankelijkheid alsnog uitroepen, als stok achter de deur. Ik hoop dat het aan de onderhandelings-tafel geraakt.

Ik wil er ook op wijzen dat we hier ten overvloede hebben gehoord dat wie de onafhankelijkheid eenzijdig uitroept en buiten de grondwettelijke orde gaat, zichzelf ook buiten de Europese Unie plaatst. Dan moet het hele traject om lid te worden van de Europese Unie opnieuw worden doorlopen. We zijn bovendien ook lid van de Eurozone, wat moet er dan gebeuren met het spaargeld van de Vlamingen dat in euro is uitgedrukt? Het concept van de 'vlexit' is me dus niet helemaal duidelijk meer. Vele zaken zijn duidelijker geworden, maar hoe dit dan moet verlopen is toch iets onduidelijker geworden.

De experts hebben ook duidelijk aangegeven dat alle scenario's buiten de Grondwet – de keren dat het gebeurde – achteraf unaniem werden goedgekeurd, zowel binnen de natie zelf als door de internationale of Europese Gemeenschap. Dat legt de drempel om buiten de Grondwet te gaan nog wat hoger, want dan moeten we geen tweederdemeerderheid halen, maar eigenlijk streven naar een soort van consensus. Daarom heeft cd&v er altijd belang aan gehecht om te handelen binnen de grondwettelijke orde en dat betekent dat er geen alternatief is voor onderhandelingen.

Er zijn al zes staatshervormingen geweest en dat heeft Vlaanderen al heel wat extra autonomie opgeleverd. Wij zijn er natuurlijk voorstander van om nog een stap verder te gaan, naar een zevende staatshervorming, rond de punten die ik net genoemd heb.

Om samen te vatten: wij streven naar vereenvoudiging, zeker op het vlak van gezondheidszorg, en naar responsabilisering op het vlak van de arbeidsmarkt. We willen dat om de reële problemen op te lossen die zich op die punten situeren, en niet vanuit enig dogmatisme.

3. Toelichting door Gwendolyn Rutten

Gwendolyn Rutten: Ook namens onze fractie willen we graag een woord van dank richten aan alle specialisten die hier de voorbije weken en maanden gepasseerd zijn. We hebben in totaal een 32-tal hoorzittingen gehouden. Het is misschien eens iets anders, in de politiek wordt doorgaans verwacht dat we veel praten, maar het

voorbije jaar hebben we vooral geleerd om veel te luisteren. Dat is niet slecht, want er is een reden waarom we niet holderdebolder te werk mogen gaan als het gaat over institutionele zaken. We denken het best goed na om ons institutioneel huishouden op orde te krijgen.

Wij weten dat het een ingewikkelde zaak is en gaan ook nooit pretenderen dat het simpel zal worden. Waar mensen samenleven en -werken zijn overleg en de wil om samen te werken immers essentieel om dingen te laten werken. Dat vraagt goede wil aan alle kanten. We zien op voldoende plaatsen in de wereld waar het toe leidt als men de dialoog en de wil om samen te werken loslaat.

Dat gezegd zijnde, zal het de collega's van de oppositie en onze verslaggever ook niet verbazen dat de drie indieners van deze conceptnota enigszins verschillende inzichten hadden op het vlak van institutionele zaken. In een democratie mag en kan dat ook. Liberalen zijn geen nationalistes, dus wij werken niet binnen een ideologisch kader dat er per definitie van uitgaat dat een Vlaamse staat het einddoel moet zijn of dat er zoiets bestaat als de Vlaamse wil om het allemaal apart en onafhankelijk te doen. Eigenlijk willen wij gewoon dat het werkt en dat voor zo veel mogelijk mensen. Ik weet dat u dat ook wilt, maar wij hebben geen ideologische bril op. Dat wil voor mij ook zeggen dat, als het beter werkt op Vlaams niveau, ik geen minuut zal aarzelen om mee de kar te trekken om dat ook op Vlaams niveau te realiseren. In dat daglicht mag u deze conceptnota ook lezen.

Waarschijnlijk zijn we het nog lang niet eens. Het gaat niet alleen om mijn partij versus de anderen, want dan zijn we nog geen gesprek begonnen met de mensen aan de overkant van de taalgrens. Dan wordt het helemaal moeilijk. Waarschijnlijk hebben we dus nog geen idee over wat het uiteindelijk moet worden.

Waar we het wel over eens zijn, is echter minstens zo belangrijk. Er zijn een aantal domeinen waar we niet hoeven te wachten op een grote staatshervorming om de dingen beter en efficiënter te laten werken. De gezondheidszorg werd hier al vermeld, we kunnen asymmetrisch te werk gaan op de arbeidsmarkt en er zijn ook mobiliteit, energie en buitenlands beleid. Ik reik ook de hand naar de collega's van de oppositie: het zijn een aantal quick wins en eerste stappen. In de mate dat we het er allemaal over eens zijn om het op die manier te doen, zijn we samen ook sterker.

Laat dan de hele grote discussie over waar we naartoe moeten en hoe het moet nog maar wat rijpen. Zoals ik in het begin van mijn uiteenzetting zei, is er niets verkeerd met luisteren, nadenken en ook raakpunten te proberen vinden. Zelfs al verschillen we van mening, alleen krijgen we helemaal niets gerealiseerd.

Bij efficiëntie en 'make it work' moet ik namens onze fractie toch opmerken dat we de voorbije jaren misschien te veel hebben gepraat over de institutionele architectuur van ons land en te weinig over alles wat de overheid doet, en of dat allemaal wel noodzakelijk is. Daar zijn we allemaal een stukje voor verantwoordelijk. Mijn fractie staat voor een slanke, maar wel sterke overheid. In een ideaal scenario is er voor mij een overheid die kordaat, correct en doortastend optreedt, in de domeinen waar ze het verschil kan maken. Maar ze houdt zich ook in op de vlakken waar dat niet moet.

Voorzitter, het verhaal zou completer zijn als we zouden onderzoeken of we als overheid niet beter een aantal dingen niet meer zouden doen. Wij geloven er niet in dat we mensen de illusie moeten geven dat de overheid alles voor hen zal oplossen. Hoe slanker en sterker je een staat maakt, hoe groter het vertrouwen opnieuw wordt. Dat is beter dan een uitdijende overheid die op alle vlakken iets doet, maar niets 100 procent goed doet.

Het zal u niet verbazen dat ik een aantal dingen heb gehoord waar wij het niet mee eens zijn. In een uiteindelijke staatsstructuur zal het nodig zijn om in de eerste plaats het regionale niveau fors te versterken, want hoe dicht je bij de mensen staat hoe beter je aanvoelt wat er nodig is. Dat is het algemene subsidiariteitsprincipe. Maar sommige zaken regel je beter op een hoger niveau. Voor onze fractie is het versterken van Vlaanderen helemaal niet in tegenstrijd met het versterken van het Belgische niveau. Je kunt op Belgisch niveau veel minder dingen doen, maar ze wel veel beter doen en ze ook echt samendoen. Het Belgische niveau versterken is voor ons geen taboe, integendeel. Dat gaat hand in hand met een heel sterk Vlaanderen.

Voorzitter, mijn persoonlijk standpunt is dat we naar de Verenigde Staten van België moeten evolueren, waar twee componenten in zitten. We blijven wel degelijk één land. België vertegenwoordigt op het internationale niveau de dingen waar we samen goed in zijn, maar het zijn wel degelijk de verschillende staten in ons land die dat België vormgeven. Zij kunnen de zaken die dicht bij de mensen zitten beter aanpakken. The United States of Belgium, dat is waar ik van droom, maar ik heb er geen enkel bezwaar tegen om het federale niveau te versterken.

Het ontslaat ons echter niet van de plicht om ook in Vlaanderen kritisch te zijn en te blijven voor de bevoegdheden die we zelf hebben. Het wordt hoog tijd dat we afstand nemen van het automatische mantra dat wat hier op dit regeringsniveau gebeurt beter is én goed gebeurt. De realiteit is dat we na al die jaren kritisch naar onze eigen bevoegdheden moeten kijken. Is er geen verkokering opgetreden? Vlaanderen moet kritisch voor zichzelf blijven. Kan het niet beter? Kan het niet efficiënter? Kan de lat niet nog wat hoger? Dat gaat buiten de scope van deze commissie, maar blijft een verplichting aan onszelf.

Ik ga in op de optimalisering in de gezondheidszorg die we vandaag voorstellen. Tijdens corona hebben heel veel mensen zich afgevraagd of het niet eenvoudiger kon dan dat negen ministers daarover moesten overleggen. Intuïtief vraag je je af of het niet logischer is dat we een duidelijke lijn trekken en dat opnieuw in Belgische handen geven. In hun analyse zeggen echter alle experts dat we in de gezondheidszorg van zo dicht mogelijk bij de patiënt moeten vertrekken. Dat beleid tekenen we in Vlaanderen al een hele tijd uit en dan kun je niet anders dan erkennen dat we de gezondheidszorg op Vlaams vlak moeten versterken. Dat inzicht is voor mij het voorbije jaar gegroeid, al had ik daar aanvankelijk reserves over. De ziekte is net dezelfde, maar als ik goed naar onze experts heb geluisterd, voorzitter, dan heb ik toch gemerkt dat de manier waarop we in Vlaanderen de gezondheidszorg organiseren – vanuit de patiënt en heel dicht bij de mensen – heel anders is dan aan de overkant van de taalgrens. Aangezien men niet een beetje zwanger kan zijn, moet men kiezen op welk niveau men dat het beste doet. Gezondheidszorg behoeft volgens mij op regionaal niveau wel degelijk versterking, en dat staat ook in deze conceptnota. Wil dat zeggen dat voor mijn fractie alles naar het regionale niveau moet gaan? Neen. Voor geneesmiddelen is er wel een schaalgrootte nodig om gezamenlijk te kunnen onderhandelen.

Ik sluit mij aan bij wat Peter Van Rompuy over de arbeidsmarkt heeft gezegd. Op dat vlak is Vlaanderen voortrekker en toont het de weg. Ik kan alleen maar hopen dat de andere landsdelen volgen. Asymmetrisch werken gaat echter niet over welke ideologie er speelt, maar wel over hoe je zo veel mogelijk mensen aan het werk krijgt. Ook hier moet je zo dicht mogelijk bij de mensen en de situatie op de arbeidsmarkt blijven. Ik ga daarin zelfs nog een paar stappen verder, want de arbeidsmarkt in Vlaanderen is geen homogeen gegeven. De arbeidsmarkt is behoorlijk oververhit, er zijn heel veel mensen aan het werk, maar in de grootsteden speelt de jeugdwerkloosheid nog altijd een belangrijke rol. Die situatie is helemaal anders dan in bijvoorbeeld West-Vlaanderen. Ook binnen Vlaanderen heb je dus verschillen op subregionaal niveau die je moet aanpakken. Namens onze fractie

pleit ik ervoor om de arbeidsmarkt nog meer te regionaliseren en zelfs nog verder te gaan door op stedelijk of subregionaal niveau verdere stappen te zetten.

Collega's, ik pleit er tot slot voor dat we in plaats van de verschillen uit te vergroten, iets wat naarmate de verkiezingen de volgende jaren dichterbij komen ongetwijfeld zal gebeuren, in de punten die we wel delen aan hetzelfde zeel trekken en ervoor zorgen dat we ons eigen beleid kunnen versterken.

Nogmaals aan de oppositie: het is misschien niet waar u van had gedroomd, maar het loont toch de moeite om te overwegen om dit samen te steunen.

II. Bespreking

1. Tussenkomst van Klaas Slootmans

Klaas Slootmans: Collega's, toen ik het resultaat van onze werkzaamheden veertien minuten voor de deadline zag binnenkomen, moest ik onmiddellijk denken aan de fabel van de Romeinse schrijver Phaedrus over de berg die een muis baarde. Wat hier vandaag voorligt, doet mij denken aan die muis: veel gebulder, veel gepalaver, veel puntje, puntje, puntje, maar uiteindelijk niets meer dan een vrijblijvende zucht in de woestijn.

Los van de tijd en de energie die wij daar als parlement in hebben gestoken, vind ik dit vrijblijvend schrijfseltje waarin een aantal open deuren worden ingetrapt, vooral een belediging voor de bijna honderd experts die hier hun deskundigheid zijn komen delen en het beste van zichzelf hebben gegeven.

Want als je de talloze ideeën, voorstellen en adviezen naast de conceptnota legt die hier vandaag voorligt, lijkt het wel alsof die 32 hoorzittingen met het kruim van onze politicologen, constitutionalisten, economen en filosofen niet hebben plaatsgevonden. Dan lijkt het erop dat men niet geluisterd heeft naar de adviezen van professor Van Orshoven in het kader van artikel 35, dat men niet geluisterd heeft naar professor Velaers als het gaat over de noodzakelijke uitbreiding van de constitutionele autonomie, dat men niet geluisterd heeft naar staatsraad Pas als het gaat over de Belgische vetocratie, dat men niet geluisterd heeft naar professor Vuye als het gaat over de hervorming van de Brusselse instellingen, dat men niet geluisterd heeft naar professor Maddens als het gaat over het democratische deficit binnen België, dat men niet geluisterd heeft naar professor Spolaore als het gaat over het voordeel van wendbare politiek homogene welvaartsnaties; dan lijkt het wel alsof men tout court niet geluisterd heeft.

Meer zelfs, als ik deze conceptnota lees, heb ik de indruk dat men niet alleen de woorden van de experts niet au sérieux neemt, maar dat men zelfs zijn eigen woorden niet au sérieux neemt. Ik herinner mij hoe verschillende collega's van de meerderheid hier gepleit hebben voor de grote institutionele omwenteling, voor een doorgedreven uitvoering van artikel 35 – u kunt dat nagaan in het verslag, onder andere op pagina 95 –, en zelfs voor een herziening van de grendels. Door collega's van de N-VA werd het Catalaanse model op tafel gelegd. Tot nader order is daarvan niets terug te vinden. Peter Van Rompuy pleitte dan weer – terecht – voor de afschaffing van de Senaat en voor een vereenvoudiging van onze grondwetsherziening en dus voor een aanpassing van artikel 195. Maar in de conceptnota is daar geen woord meer over terug te vinden. Dat werpt toch de vraag op wat wij hier anderhalf jaar zijn komen doen en wat nu de finaliteit van al dat werk is.

Nochtans, collega's, werd deze werkgroep omschreven als een orgaan dat zich richt op het concreet uitwerken van voorstellen voor een nieuwe staatsinrichting. Ik herinner mij in die context de woorden van onze parlementsvoorzitter die op

11 juli 2020 met veel tromgeroffel in de media aangaf dat het belangrijk is dat we met het Vlaams Parlement "het lot van de Vlamingen in eigen handen nemen en dat het momentum is gekomen om de vijf befaamde resoluties van het Vlaams Parlement vanonder het stof te halen".

Voorzitter, dat is een terechte eis en een meer dan terechte bekommernis, want ook verschillende experts hebben hier tot in den treure herhaald dat 23 jaar na datum nog steeds niets van die vijf Vlaamse resoluties in huis is gekomen. Wie deze conceptnota leest, kan alleen maar vaststellen dat dat in de nabije toekomst niet zal veranderen en dat de resoluties onder die dikke laag stof zullen blijven liggen. Want in tegenstelling tot de vijf Vlaamse resoluties lezen we nu geen woord meer over de noodzaak tot coherente bevoegdheidspakketten, geen woord meer over de voorwaardelijkheid van de miljardentransfers, geen woord meer over de overheveling van de residuaire bevoegdheden in het kader van artikel 35, geen woord meer over de constitutionele en fiscale autonomie, geen woord meer over het statuut van Brussel.

Er is zelfs geen tekst die we kunnen amenderen, laat staan dat we erover kunnen stemmen of beleidsacties kunnen afdwingen bij de Vlaamse Regering. In dat opzicht is deze conceptnota niet meer dan een vrijblijvend schriftje. Wat dat betreft zijn de parallellen met de commissie Staats hervorming in de Senaat en Kamer treffend. Nochtans was daar de striemende en terechte kritiek van de N-VA en ook van ons dat de werkzaamheden niet waren uitgemond in wezenlijke en concrete aanbevelingen waar een parlementaire meerderheid, zoals dat ook in 1999 het geval is geweest, zich al dan niet achter kon scharen.

Wat stellen wij vandaag vast? Zelfs in het huis waar de N-VA de touwtjes in handen heeft en de regering leidt, raakt men amper een stap verder en danst men in feite op het ritme van Vivaldi. Tot zover dus de assertieve houding van de N-VA, tot zover de reële slagkracht van de N-VA wanneer zij in een regering stapt met belgicisten die alleen maar de status quo willen bestendigen of godbetert willen overgaan tot herfederalisering. Laat dat de les zijn voor de collega's van de N-VA bij de volgende regeringsvorming.

Om collega's de pas af te snijden die vragen waarom ik zelf dan niet met een voorstel kom, wil ik twee dingen zeggen. Ten eerste hebt u in de afgelopen vijftig jaar dat dit huis bestaat, nog nooit een voorstel van ons goedgekeurd. Geen voorstel van decreet, geen voorstel van resolutie, niets. Niet omdat ze niet goed waren, maar wel omdat ze van de foute partij kwamen. De cynische dynamiek waar Valerie Van Peel het recent over had – "de meerderheid is goed en de oppositie is slecht" – is in dit huis nog nooit overstegen, alleszins niet als het over mijn partij gaat. Dus zeg straks niet dat u gelijk welk voorstel van ons had gesteund, want u weet zeer goed dat dat niet waar is.

Het tweede punt dat ik in die context wil maken, is de absolute noodzaak van een breed draagvlak. Wanneer wij als Vlaanderen een blauwdruk op tafel leggen om de staat te hertekenen en om onze positie ten aanzien van Brussel en Wallonië kenbaar te maken – wat toch de bedoeling was van deze werkgroep – dan moet dat gebeuren met een zo breed mogelijk draagvlak, over de grenzen van meerderheid en oppositie heen, zoals dat in 1999 het geval was. Pas dan krijg je het effect van de resoluties van 1999.

Samen met de andere oppositiepartijen, waaronder Groen, hebben wij daarom in de besloten vergadering van 20 juni expliciet gevraagd om betrokken te worden bij de opmaak van deze teksten, maar de meerderheid is daar niet op ingegaan, wat volgens ons een gemiste kans is. Dus ja, wij hadden hier allemaal een apart voorstel van resolutie of godbetert een conceptnota kunnen indienen, maar het resultaat daarvan zou al even voorspelbaar als ontgoochelend zijn, namelijk een

Vlaams Parlement in gespreide slagorde, zonder gemeenschappelijke visie op de staatsinrichting, zonder een gedeeld project voor Vlaanderen.

Ik zal zelfs meer zeggen: voor ons zou het politiek veel interessanter geweest zijn om hier een eigen voorstel van resolutie neer te leggen, waar de meerderheid en zeker de N-VA, al dan niet met het schaamrood op de wangen, zich zouden moeten over buigen en er allicht tegen zouden stemmen. Wij hebben dat niet gedaan omdat dat de Vlamingen en Vlaanderen geen stap vooruitbrengt en omdat dat het zo noodzakelijke signaal naar de andere kant van de taalgrens alleen maar zou afzwakken.

Helaas zijn er van eenzelfde constructiviteit en strategisch inzicht geen spoor terug te vinden bij de meerderheid. Ik herinner mij hoe professor Van Orshoven ons hier met een zekere gelatenheid toevertrouwde dat hij na al die jaren van stilstand en status quo bijzonder ongeduldig en zelfs moedeloos is geworden omdat er ondanks de resoluties van 1999, ondanks de uitgebreide kennis ter zake, ondanks de academische verhandelingen en de vele blauwdrukken uiteindelijk niets verandert op het terrein.

Wel, collega's van de meerderheid en zeker van de N-VA, spreek mij tegen indien u werkelijk een andere mening bent toegedaan, maar durft u vandaag te zeggen dat deze conceptnota die noodzakelijke verandering inzet of er zelfs maar een aanzet toe geeft?

Indien u dat werkelijk vindt, zeg het dan klaar en duidelijk, dan weten wij volgende keer wat u bedoelt wanneer u het hebt over die grote aardverschuiving, die confederale omslag. Aan de vooravond van 11 juli lijkt me dat namelijk geen oninteressante informatie voor uw achterban.

Collega's, professor Vuye stelde in zijn uiteenzetting in deze werkgroep dat er voor een staatshervorming altijd een katalysator nodig is, een motor die de machine op gang trekt. Hij verwees daarbij naar de Schrikkelnota van Luc Van den Brande in 1996, die een onstuitbare dynamiek op gang bracht voor meer Vlaamse autonomie. Het is in feite cynisch dat in een context waarbij de Vlaams-nationale partijen nagenoeg de helft van het Vlaams Parlement bezetten, die dynamiek niet kan worden herhaald en versterkt. Deze werkgroep had daarvan de katalysator kunnen zijn, maar slaagt er uiteindelijk zelfs niet in om een deuk in een pak boter te slaan.

Het resultaat dat hier vandaag op tafel ligt, sterkt ons dan ook in de overtuiging dat binnen België geen grote institutionele hervormingen meer mogelijk zijn. Het Belgische huis is uitgewoond en is geworden tot een krot, een failed state, rijp voor de afbraak. In 2005 zei oud-vicepremier Karel De Gucht al dat België een permanente diplomatieke conferentie is en in 2008 proclameerde premier Yves Leterme terecht dat de limieten van het federale model bereikt zijn.

In de hoorzittingen met de experts is duidelijk aangetoond dat de zesde staatshervorming op dat vlak geen ommekeer heeft ingezet en er dringend nood is aan een institutionele aardverschuiving, waarbij het zwaartepunt moet verschuiven naar de deelstaten. Of om het met de woorden van voormalig minister-president Geert Bourgeois in de Standaard van 16 maart 2013 te zeggen: "Alles moet naar Vlaanderen: fiscaliteit, werk, sociale zekerheid... Gewoon alles."

Collega's, zeker van de N-VA, laat ons in de geest van het 'Prinsenvolk' het project van uw voormalige minister-president samen uitdragen en het in 2024 voorleggen aan de kiezer, als partners en niet als tegenstrevers. Wij steken alvast de hand uit.

2. Tussenkoms van Björn Rzoska

Björn Rzoska: Iedereen in het parlement weet dat ik dit soort dossiers graag van nabij opvolg, omdat ik er, ook als politicus, een historische interesse voor heb. Ik zal gewoon reageren op de conceptnota. Groen heeft meegewerkt aan de deelstaathervorming en wou altijd tot een oplossing komen. Bij de laatste hervorming waren er elementen die mij konden bekoren: het zwaartepunt ging naar de regio's wat betreft het budget en de bevoegdheden. Groen heeft daar een stuk aan meegewerkt.

Waar ik volledig mee akkoord ga, is om onze bevoegdheden maximaal in te vullen. Over de fiscale autonomie blijf ik op mijn honger zitten. Vlaanderen kan verder gaan, de zesde staathervorming komt niet ten volle tot haar recht. Zo zijn er nog zaken, we kijken te gemakkelijk naar de overkant van de straat als dingen fout lopen. Ik ben pro homogene bevoegdheidspakketten, dat is voor mij geen probleem. Maar als die er dan zijn, moet de Vlaamse meerderheid die maximaal invullen.

Ik haal er eentje uit: arbeidsmarkthervorming. De grote problemen zijn: 55- en 60-plussers een job laten behouden of verkrijgen, langdurig werklozen en allochtonen. We hebben alle instrumenten in handen om deze doelgroepen aan het werk te krijgen. Mijn fractie is er voorstander van om deze bevoegdheid maximaal op te nemen.

Bij een staathervorming moeten we kijken naar de federale bevoegdheden. In het federale regeerakkoord vertrekt men van de eigen standpunten, we moeten dus vertrekken vanuit dialoog. Het zijn niet de grote roepers die aan de zijkant staan, die uiteindelijk rond de tafel gaan zitten. Het zijn de Van Cauwelaerts en anderen die hebben geprobeerd in dialoog stappen vooruit te zetten. Zo kijkt Groen daar ook naar. Groen wil gerust discussiëren over het beste niveau voor een bevoegdheid, maar de rode draad is de bescherming van rechten, rechten van minderheden en solidariteit.

Ik blijf het jammer vinden – al gebeurt dat niet in dit huis – dat er mensen zijn die minder empathie kunnen opbrengen voor wat er gebeurt ten zuiden van ons. Wallonië werd hard getroffen door wateroverlast vorig jaar, dat is nog altijd niet opgelost. Het is iets te gemakkelijk om die ramp te wijten aan een manke begroting. Er wordt nog steeds puin geruimd. Er zijn nog altijd mensen zonder verwarming of deftige badkamer of keuken. Met al mijn Vlaamse sympathie voel ik een grote vorm van solidariteit met de getroffen. Ik onderschrijf Jean-Luc Crucke, die zei dat een sterk Wallonië meteen tot een sterk België zal leiden. Sterke regio's leiden immers tot een sterke federatie.

Op een conceptnota volgt volgens het Reglement van het Vlaams Parlement verdere regelgeving, maar dat tweede hoofdstuk is hier blijkbaar niet aan de orde. Wat moet daar nu verder mee gebeuren? Onder punt twee staat: "Mogelijkheden om de huidige bevoegdheidsverdeling te optimaliseren". Collega's van de meerderheid, hoe ziet u dat concreet?

3. Tussenkoms van Caroline Gennez

Caroline Gennez: Ik had de pech om rond de tafel te zitten tijdens de onderhandelingen over de zesde staathervorming die leidde tot de langste regeringsvorming ooit, 547 dagen, waarvan meer dan 500 met communautair gehakketak. Laten we dat niet herhalen. Laten we niet meer de communautaire trom roeren. Laten we bij de volgende federale zittingsperiode tot een België 2.0 komen.

Het was belangrijk om economen te horen, thematische experts, academici, mensen uit het veld, en constitutionalisten van de Belgische juridische orde en zelfs internationale sprekers. We hebben een complexe staatsstructuur, zowel qua bevoegdheden als qua instellingen. We hebben nog maar eens geleerd dat we een heel specifiek federalisme sui generis hebben en dat de positie van Brussel-Hoofdstad daar een belangrijke factor in is. De concepten van de zes vorige staatshervormingen zijn door specialisten toegelicht: autonomie, meer autonomie voor de regio's en gemeenschappen, nevenschikking van bevoegdheden en maximaal exclusieve bevoegdheden.

Voor Vooruit is het heel duidelijk: staatshervorming is geen doel op zich, maar een middel om de welvaart en het welzijn van de burger te verhogen. Ik sluit me aan bij Björn Rzoska, we moeten weer vooruit en effectieve, slanke maar slagkrachtige overheden kunnen daar mee een rol in spelen. Het zal u niet verbazen dat Vooruit zich niet laat leiden door identitaire principes maar dat we wel een sterke overheid willen met een staatsstructuur die garandeert dat sociaal-economisch en ecologisch alle actuele en toekomstige uitdagingen effectief worden aangepakt.

Bij een volgende discussie over een nieuwe institutionele infrastructuur is solidariteit het eerste leidende principe voor Vooruit. Werkende mensen die solidair bijdragen in een gemeenschap op elk niveau vormen de basis voor een welvaartstaat. Vooruit wil die welvaartstaat uiteraard verder versterken en voldoende duurzaam maken voor de toekomst.

Nog een belangrijk principe is stabiliteit. De laatste veertig, vijftig jaar, hebben we ons voortgesleept van institutionele hervorming naar staatshervorming naar akkoord. Die nieuwe regelgeving laten we dan telkens los op de administratie die zich om de vijf jaar moet herorganiseren. Dat is niet altijd de beste manier om voor burgers en ondernemingen stabiliteit en rechtszekerheid te creëren. Als we nog eens rond de tafel komen, moeten we dat doen met degelijk onderbouwde, duurzame plannen voor een nieuwe structuur België 2.0.

Wat ik hier te vaak hoor en voel is: "Wat we zelf doen, doen we beter." In de feiten doet men heel veel dingen niet, ook al is men bevoegd, en wentelt men de verantwoordelijkheid op een ander niveau af. Persoonlijk vind ik dat zeer contraproductief en vervelend, en het draagt niet bij tot de geloofwaardigheid van de politiek. Ik ben het eens met de conceptnota waar ze pleit voor de verantwoordelijkheid voor de eigen bevoegdheden op elk niveau. Een toekomstige, eenvoudiger staatsstructuur heeft nood aan nieuwe concepten – naast autonomie, exclusiviteit en nevenschikking – in een nieuwe Grondwet 2.0. In de 19e eeuw was onze Grondwet de meest vooruitstrevende met de meeste garanties voor de basisrechten van heel veel burgers. Als we state of the art willen blijven of opnieuw worden, moet dat in de Grondwet weerspiegeld zijn. U zult daarvoor in Vooruit een partner vinden, op Vlaams én federaal niveau, om een aantal artikelen voor herziening vatbaar te verklaren en een bijdrage te leveren in federale Kamer waar erover gestemd moet worden.

Subsidiariteit moet een volgend leidend principe zijn: bevoegdheden situeren op het niveau waar de meerwaarde voor kwaliteit en bescherming van de burger het grootst is. Nabijheid is ook belangrijk. Preferenties binnen regio's en binnen België kunnen verschillen. Elke overheid moet die voor haar eigen burgers maximaal garanderen.

Het laatste principe is verantwoordelijkheid. Vlaanderen laat soms na om die ten volle op te nemen. We investeren liever niet in preventief gezondheidsbeleid omdat de return on investment voor de federale sociale zekerheid is. Vooruit is daarin duidelijk: de Vlaming is aandeelhouder in die sociale zekerheid en deelt dus in die return on investment.

Vooruit heeft de voorbije 32 hoorzittingen enthousiast gevolgd en met open blik de discussie gevoerd. Het is nodig om een krachtige toekomstvisie te hanteren voor de toekomst van dit land. We hebben ook achteromgekeken om te weten wat moet en kan.

Er is verwezen naar de vijf resoluties rond bevoegdheden, fiscaliteit en Brussel. Er is ten onrechte gezegd dat daar niets van gekomen is. Het arbeidsmarktbeleid staat sterk, we hebben flinke bevoegdheden rond opleiding en vorming, VDAB, re-integratietrajecten langdurig zieken, antidiscriminatie, dienstencheques, doelgroepkortingen enzovoort. Dat afdoen als een lege doos kan niet. Er is heel veel gerealiseerd op het vlak van Welzijn, Economie, Wetenschap en Innovatie, Landbouw, Buitenlandse Handel.

Sommige zaken uit de resoluties van 1999 zijn voor Vooruit niet meer aan de orde door de keuzes in de voorbije staatshervormingen. De Brusselkeuze voor gezinsbijslagen is er zo één. De GGC is nu bevoegd voor de kinderbijslag. De Brusselkeuze deelt Brusselaars op voor taal en sociale rechten. Dat onderscheid wordt niet meer gemaakt. Dat is een goede zaak want Brussel heeft net als Vlaanderen en Wallonië een eigen dynamiek.

We hebben de hoorzittingen geanalyseerd en een rode draad gezocht. Veel specialisten hebben aangegeven dat er in de alsmaar complexere wereld en globaliserende economie thema's zijn die bij uitstek grensoverschrijdend zijn en nog meer zullen worden, bijvoorbeeld de klimaatuitdagingen. Het decentraliseren van sommige bevoegdheden, zoals de geluidsnormen voor vliegverkeer, was gewoon niet slim. Een vliegtuig dat opstijgt in Zaventem produceert geluid voor heel Brussel, Wallonië en Vlaanderen. We moeten tot uniforme normen komen in plaats van de zwartepiet te blijven doorschuiven.

Een aantal van de Vlaamse resoluties is misschien suboptimaal uitgevoerd. Er werd gevraagd naar de opsplitsing van de spoorweginfrastructuur. Met de huidige klimaat- en mobiliteitsuitdagingen moeten we die beter beheeren, meer investeren en vooral meer treinen laten rijden.

Vooruit heeft twee principes gedestilleerd uit de bijdragen van de economen: subsidiariteit en preferenties onderscheiden om ze dichterbij de noden van de burger te brengen, schaalvoordelen – of het opvangen van schaalnadelen – en het voorkomen of aanpakken van grensoverschrijdende problemen. We hebben in de covidcrisis gezien wat er niet zo goed was door het permanente overleg voor elke mogelijke beslissing, maar na verloop van tijd werkten de beslissingen van het Overlegcomité wel. We zouden ook buiten een acute crisis – zoals een pandemie – tot zo'n overlegstructuur moeten komen, bijvoorbeeld over het klimaat.

De economen gaven die twee principes heel duidelijk aan, maar als we theorie naast praktijk leggen, zien we dat de bevoegdheidsverdeling heel complex en versnipperd is in dit land. Complexe problemen zoals klimaat, energie en mobiliteit zullen ook in de toekomst een overlappende aanpak vragen. We moeten niet alleen meer samenwerken tussen de deelstaten of tussen deelstaat en de federale overheid, maar ook geïnstitutionaliseerd samenwerken tussen deelstaten voor grensoverschrijdende problemen.

Daarna hoorden we de constitutionalisten en juristen. Ik heb de oude principes aangehaald: exclusieve en homogene bevoegdheden in één hand, en zo veel mogelijk op het niveau van normering, financiering en uitvoering. Dat is natuurlijk ook theorie. Principes kunnen veranderen in de loop van de uitvoering, ze moeten dus permanent geëvalueerd kunnen worden. In de praktijk is de homogeniteit, die de juristen aangaven, moeilijk te bereiken en helaas heeft ze er niet voor gezorgd dat alle bevoegdheidsconflicten altijd te voorkomen zijn. Het stimuleert evenmin sa-

menwerking tussen de verschillende entiteiten. We moeten de mindset durven veranderen als we tot een iets definitievere, finalere zevende staatshervorming willen komen. U hoeft ze voor mij niet meer te nummeren, ik zou willen dat alle goede dingen uit zeven bestaan en dat dit dan effectief de laatste is.

De derde groep, de experts en het werkveld, had maar een paar concrete vragen: optimaliseer de huidige bevoegdheidsverdeling, behoed ons voor een nieuwe zeventjarige ronde waar alles on hold wordt gezet en we weinig vooruitgang kunnen boeken, zorg voor meer samenwerking en overleg, en geef de deelstaten de mogelijkheid om asymmetrisch beleid te voeren. SP en later sp.a namen deel aan alle zes voorgaande hervormingen. Het zou goed zijn om ons deze keer beter voor te bereiden. Zelfs BHV bleek uiteindelijk niet zo moeilijk te splitsen, dus ook voor complexe problemen bestaan oplossingen.

Ik houd een pleidooi voor een nuchter debat, mede gebaseerd op de resultaten van de voorbije hoorzittingen, en vooral te baseren op veel samenwerking en dialoog, niet alleen onder elkaar in dit parlement maar vooral met de collega's in de andere deelstaten. We denken dat er nood is aan een nieuwe methode, een nieuw model en aan nieuwe principes van flexibiliteit en samenwerking.

De complexe staatsstructuur en versnippering van bevoegdheden zijn voor een groot deel toe te schrijven aan de zes voorgaande staatshervormingen. Elke staatshervorming trok bepaalde bevoegdheden in stukjes uit elkaar en droeg zo al de kiemen voor een volgende staatshervorming in zich. Wie iets meer ideologisch of emotioneel verbonden is met het institutionele debat, en daar zelfs identitaire criteria aan verbindt, moet de platgetreden paden durven te verlaten om meer te kunnen doen. We moeten af van doctrines die als een loden mantel over elk constructief gesprek hangen, niet alleen in Vlaanderen maar vooral in Brussel en ook in Wallonië. We moeten staatsman- en staatsvrouwschap tonen en hordes nemen. Vooruit is er voorstander van om aan artikel 35 van de Grondwet invulling te geven en zowel de federale als de deelstatelijke bevoegdheden helder in de Grondwet op te nemen en effectief te benoemen.

Wat is dan de rol van de toekomstige federale overheid? Een aantal bevoegdheden zullen door hun aard altijd deelstaatoverschrijdend zijn, ten eerste de grondrechten. We plaatsen ons in een Europees kader, we moeten dat niet vervlaamsen of 'verwaalsen', dat is een internationaal principe met misschien bepaalde gevoelheden. Defensie, Buitenlandse Zaken, Openbare Orde, Veiligheid, Nationaliteits- en Verblijfwetgeving enzovoort, we zouden snel tot een rationeel lijstje kunnen komen. Federale bevoegdheden zullen er altijd blijven, schaalvoordelen moeten worden geboekt. Het geneesmiddelenbeleid is er nog zo een. In een ideale wereld onderhandel je op een zo hoog mogelijk niveau met farmagiganten over de prijs van geneesmiddelen. Het zou dwaas zijn om elkaar daar als deelstaten te concurreren.

Hetzelfde geldt voor de voedselveiligheidsnormen, die moeten wegens schaalvoordelen en volksgezondheid evident federaal blijven.

Tijdens de covidcrisis bleek nood aan coördinatie of eenheid van commando bij crisissen. Ook daar moeten we zelf naar een mechaniek werken waarbij die coördinatie dan helder wordt opgelijst en we verdergaan dan alleen overeenkomen om het oneens te zijn. Kaderregels, een basiskader dat interne concurrentie tussen deelstaten moet vermijden, hebben we federaal nodig.

Naast een nieuwe methode is er volgens ons ook nood aan een nieuw model. Vooruit denkt daarbij aan een samenwerkingsfederalisme met vijf volwaardige partners: de federale overheid plus vier erg versterkte deelstaten. We moeten af van het onderscheid gewest/gemeenschap, dat niet meer beantwoordt aan de huidige

maatschappelijke realiteit. Een fusie van het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap is niet alleen belangrijk voor de eenvoud maar vooral om de budgettaire huishouding op orde te krijgen. Het deelstaatje Ostbelgië heeft dezelfde bevoegdheden als de andere, maar wel de mogelijkheid – die nodig zal zijn – om voor heel veel beleidsdomeinen een samenwerking met andere deelstaten aan te gaan wegens de beperkte schaal. De deelstaat Vlaanderen zal gewest- en gemeenschapsbevoegdheden zien verdwijnen en die dus als deelstaat kunnen uitoefenen.

Wat Brussel betreft, denk ik dat we de weg van de zesde staatshervorming moeten volgen en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de GGC moeten laten samenvloeien tot één structuur met één regering en één deelstaatparlement voor de deelstaat Brussel. Dit wil zeggen: geen subnationaliteit in Brussel – dat pad is ingezet met de kinderbijslag – maar bijvoorbeeld wel een geïntegreerd welzijns- en gezondheidsbeleid op maat van alle Brusselaars. Wat volgens ons wel behouden moet blijven, is de organisatie van alles wat taalgevoelig of taalgebonden is, zoals onderwijs en kinderopvang. Dat zouden we blijven organiseren zoals vandaag door de deelstaat Vlaanderen en de deelstaat Wallonië, gefinancierd en georganiseerd door de respectieve vertegenwoordigers van de betrokken taalgroep in de Brusselse deelstaatregering. Dat betekent ook dat je wel aan taalbescherming doet, van de Vlaamse taal en de Vlaamse Brusselaars door de Vlaamse deelstaat, maar dat daarnaast in de deelstaat Brussel of het stadsgewest Brussel Hoofdstad ook meertalige initiatieven mogelijk zijn voor sport en cultuur, volledig onder de bevoegdheid van de deelstaat Brussel, als daar vraag naar is op het niveau van het Brussels Parlement en zijn regering.

Voor ons is de absolute randvoorwaarde een interne staatshervorming in Brussel. De negentien gemeentes, zes politiezones, negentien OCMW's, de agglomeratie, provinciale bevoegdheden, intercommunales en talrijke stedelijke vzw's moeten door de deelstaat Brussel allemaal geïncorporeerd worden in één regering met taalgaranties om te kunnen komen tot één armoedebeleid, één mobiliteitsbeleid enzovoort.

Een derde element: naast een nieuwe methode voor het hervormen van de staat als een nieuw model, willen wij ook nieuwe principes aandragen. Boven op de oude principes als autonomie, exclusiviteit en nevenschikking moeten ook flexibiliteit en samenwerking mee in het debat gebracht worden. We hebben nood aan meer interdeelstatelijke samenwerking in dit land en ook aan een eenheid van commando en coördinatie. We zullen onvermijdelijk nieuwe uitdagingen, gedeelde bevoegdheden, blijven hebben. Laten we mechanismen ontwikkelen om daarmee om te gaan.

We denken dat het nodig is om de rol en de werking van het Overlegcomité aan te passen. We denken dat we de interministeriële conferenties ook buiten crisisperiodes moeten verankeren en procedures moeten afspreken voor de concrete werking, eventueel zelfs met een parlementaire vertaling, zodat parlementaire controle mogelijk is. Ik denk dat er veel mechanismen mogelijk zijn om tot een gecoördineerd standpunt van België te komen binnen de EU of internationaal. Ik vind het zeer onvolwassen dat een land als het onze vaak geen standpunt heeft op het internationale toneel. Ook de deelstaten hebben daar niets aan. Bijvoorbeeld voor burden sharing voor klimaat en zelfs voor begrotingsrigiditeit zijn de deelstaten maximaal bevoegd, maar als er geen akkoord komt, dan komt er een federale indeplaatsstelling. Weinigen zitten daarop te wachten, maar het kan de ultieme stok achter de deur zijn om effectief tot beslissingen te komen. Ik zeg dus niet dat dat het mechanisme moet zijn, maar ik denk wel dat we daarover moeten nadenken om te kunnen beslissen.

We hebben het voorbije anderhalf jaar met veel enthousiasme en interesse geluisterd naar wat bekwame experts hier uiteengezet hebben. Daar zat, eerlijk gezegd,

geen rode draad in, behalve dat er nog heel veel werk is en nog heel veel ruimte voor het efficiënt organiseren van ons land. Daar is Vooruit het alvast mee eens. Wij zijn partner geweest om te hervormen. Wij zijn het als progressieve partij aan onszelf en de Vlaamse burgers verplicht om dat te blijven doen. Wij passen voor identitaire symboolpolitiek en wij vinden dat elke institutionele discussie gevoerd moet worden om de welvaart en het welzijn van onze burgers te dienen.

Hervormingen zijn noodzakelijk. Wat we deze zittingsperiode al kunnen doen, collega Rutten, willen we zeker welwillend bekijken in de conceptnota, niet alleen in deze kamer maar ook in het federale parlement. We denken dat het belangrijk is om over de partijgrenzen heen op het einde van deze zittingsperiode aan onze partners aan de overkant van de taalgrens en in onze hoofdstad al heel helder aan te geven wat wij willen. Dat zal ideologische gekleurd zijn, maar ik denk wel dat er voldoende ruimte is om tot een helder aanbod te komen. Dat zou ik dan ook graag met alle partijen die constructief zijn en de dialoog willen aangaan, mee ondersteunen.

4. Tussenkomst van Kris Van Dijck

Kris Van Dijck: Collega's, we hebben in deze werkgroep zeer boeiende en zinvolle dialogen – en soms ook monologen – gehad met sprekers die we hier uitgenodigd hebben. Ik hoor sommigen nu zeggen dat het een maat voor niets was, maar dat ontken ik formeel. Bij de aankondiging van het gesprek met oud-minister-president Luc Van den Brande voor Vlaams Parlement TV stond het volgende op onze website: "Op 3 maart 1999 heeft het Vlaams Parlement vijf resoluties over staatshervorming aangenomen. Deze vraag naar meer Vlaamse autonomie gebeurde onder leiding van de regering-Van den Brande. Vier van de vijf resoluties werden goedgekeurd door meer dan 80% van de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Maar de oud-minister-president betwijfelt of dit vandaag ook zo zou zijn. 'Ik denk niet dat de steun vandaag even algemeen zou zijn als in 1999. Alles wat vanzelfsprekend lijkt, is minder belangrijk geworden in de ogen van de huidige beleidsvoerders'."

Ik reken erop dat onze oud-minister-president het hier fout heeft. Zelf heb ik de vijf resoluties mee goedgekeurd. In die tijd was er een radioprogramma van Annemie Peeters met de naam De toestand is hopeloos maar niet ernstig. Ik zou die woorden nu willen omdraaien: de toestand is ernstig maar niet hopeloos. Collega's, ik denk dat wij allen voor enorm grote uitdagingen staan. Over alle verschillende fracties heen merk ik heel duidelijk één grote eensgezindheid: een staatshervorming moet er niet zijn om de staatshervorming – of de staatsvorming – maar om te komen tot een efficiënte overheid, die ten dienste staat van haar bevolking, van haar ondernemingen. Een overheid die goed functioneert, dat is het uitgangspunt. Ook al in de verslagen van de bespreking van die vijf resoluties was dat, over de partijgrenzen heen, een heel belangrijke insteek.

Ik lees even voor wat een partijvoorzitter – u mag zelf raden wie – in dit kader zei: "Wij zijn een beleidspartij en ik hoop dat we dat blijven, al zal dat van de kiezer afhangen. Een beleidspartij moet steeds twee dingen voor ogen houden. Enerzijds moeten we weten waar we naartoe willen. Wat is ons breder perspectief en onze visie? En anderzijds moeten we nagaan wat er realiseerbaar is en wat er prioritair is op dit moment." Ik onderschrijf die woorden. Wij zijn als Vlaanderen, als deelstaat Vlaanderen – en ik zeg wel degelijk deelstaat Vlaanderen omdat wij in dit parlement de emanatie zijn van én het Vlaams Gewest én de Vlaamse Gemeenschap – na al die jaren geworden wat wij zijn en wij mogen er fier op zijn dat wij een staat zijn, een natie, met een eigen parlement en een eigen regering, die zelf initiatieven kan nemen en die grondrechten garandeert aan haar inwoners.

Anderzijds kunnen we niet ontkennen dat er heel wat uitdagingen voor ons liggen, zoals de hoge belastingen en de enorme staatsschuld. Caroline Gennez zei dat het

bij de volgende, zevende, staatshervorming – ik als N-VA'er zou zeggen: de eerste staatsvorming – niet gaat over ideologie. Voor de N-VA staat het ook niet in steen gebeiteld dat er een staatshervorming moet komen. Zoals toenmalig fractieleider Paul Van Grembergen al zei, willen wij gewoon een goed functionerende overheid. De vraag is op welk niveau we die het best kunnen garanderen. Sommigen zeggen hier dat bepaalde zaken, bijvoorbeeld klimaat, het best terugkeren naar het federale niveau. Maar bij klimaat gaat het eigenlijk om een transversaal beleid. Klimaat heeft te maken met mobiliteit, met wonen, met economie, met waterbeleid, met natuur. Als ik hoor zeggen dat het klimaatbeleid op federaal niveau gevoerd moet worden, stel ik me daar ernstige vragen bij. Want manifesteert zich daar niet vaak het immobilisme?

Caroline Gennez haalde het voorbeeld aan van de geluidsnormen en vindt het al te gek dat er in Zaventem andere geluidsnormen gehanteerd worden dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dat is misschien wel zo, maar zou een federale regering kunnen komen tot een eenduidige geluidsnorm voor heel België? Zouden er dan ook geen tegenkantingen zijn van Franstalige politici die hun Brusselse kiezers niet tegen de haren in willen strijken? Ik weet het niet.

Collega's, wat de resoluties betreft, geef ik ootmoedig toe dat er, gelukkig, al heel veel zaken gerealiseerd zijn en dat een aantal zaken een ander perspectief gekregen hebben. Maar het is niet voor niets dat we dat gegeven in deze conceptnota meegenomen hebben. Collega Sloomans, iets dat in dit debat heel duidelijk naar voren komt en dat ook zwart op wit geschreven staat in de conceptnota, is dat dit niet dé manier is om straks een staatsvorming of een staatshervorming gestalte te geven. We nodigen in deze conceptnota eenieder uit – dus ook u en alle collega's – om vandaag en de volgende dagen het debat verder te voeren over waar we naartoe willen. De verslagen van de vele hoorzittingen hebben hun waarde. En het is niet zo dat we iedereen die hier komen spreken is met een kluitje in het riet sturen. Integendeel, hun bijdragen waren zeer waardevol. Maar de conceptnota gaat wel uit van de quick wins. Waar kunnen we snel iets realiseren? Voor onze partij is dat zeer duidelijk. Een aantal collega's heeft duidelijk gemaakt waar voor hun fractie de klemtonen moeten liggen en wat de volgende stappen moeten zijn. Ik denk dat dit debat, zoals het hier werd gevoerd, zeer interessant is.

Ik kom terug op die functionele overheid. Ik heb tijdens de hoorzittingen benadrukt dat ik het heel belangrijk vind dat bevoegdheden uitgeoefend worden door een orgaan dat een zekere homogeniteit heeft. Met homogeniteit bedoel ik niet dat we ideologisch allemaal hetzelfde moeten zijn. Maar wij botsen in dit land op het feit dat wij in twee democratieën functioneren en dat de keuzes in het noorden en het zuiden niet altijd dezelfde zijn en dus blokkerend werken. En dat wil ik opgelost zien via een overheid die vlot beslissingen kan nemen.

Enkele weken geleden waren we met de commissie Binnenlands Bestuur op bezoek in Denemarken. Wat we daar gezien hebben, hoop ik vroeg of laat hier in Vlaanderen ook te verkrijgen. De Denen weten namelijk, over de partijgrenzen en verschillende ideologieën heen, waar ze met Denemarken naartoe willen, niet in 2024, niet in 2028 maar op langere termijn: the Green State, zoals zij dat noemen. Ze maken keuzes op lange termijn met de blik op 2050. Die visie op lange termijn mis ik hier bij ons. Ik wil voorbij de dagjespolitiek. Mijn fractie en ik zijn ervan overtuigd dat daarvoor een staat nodig is waarin heel duidelijk afgesproken is wie waarvoor verantwoordelijk is en waarin men die verantwoordelijkheid ook niet kan ontlopen.

Anderzijds hoor ik sommige collega's zeggen dat we niet al onze verantwoordelijkheden of mogelijkheden al ten volle benutten en dat we op bepaalde vlakken meer zouden kunnen investeren. Dat klopt allemaal. Maar de reden is misschien niet dat we die bevoegdheid niet willen gebruiken, maar dat we daar de marge niet voor hebben. Voor ons als Vlaamse overheid is het ook belangrijk dat wij een budget

hebben dat op lange termijn weer in evenwicht is, zodat we gegarandeerd verder kunnen bouwen en niet alles afschuiven op wie na ons komt. Ik denk dus in ieder geval dat homogene bevoegdheden heel belangrijk zijn, zodat eenieder ook ten volle zijn verantwoordelijkheid neemt.

Voor ons is die homogeniteit heel belangrijk. Ik zeg niet dat alles wat er beslist werd in de zesde staatshervorming slecht is, maar er werd toen al voor gewaarschuwd dat alles wel erg complex werd, niet alleen voor ons als politici maar bijvoorbeeld ook voor hoven en rechtscolleges. Waar wij naartoe willen, is eigenlijk vrij eenvoudig, namelijk confederalisme. Ik ben heel blij dat sommige fracties hier artikel 35 in werking willen laten treden. Ik wil dus oproepen, niet vanuit een ideologie maar juist met het oog op een goed functionerende overheid, om te komen tot een staat waarin eenieder weet wat zijn of haar opdracht is, waarin wij een goed beleid kunnen voeren ten bate van eenieder, waarin de dialoog gevoerd kan worden en waarin we onze verantwoordelijkheden niet ontlopen.

Collega Slotmans, u zegt dat die conceptnota heel vrijblijvend is, om vervolgens de loftrumpet te steken over de consensus rond de resoluties van 1999. Maar die resoluties werden toen ook vrijblijvend genoemd door uw fractie. Uw fractie heeft toen zelfs het parlement verlaten en niet meegestemd, terwijl we toen een duidelijk signaal wilden geven aan anderen in dit land. Anders was dat percentage nog iets hoger geweest. Zoals toenmalig minister-president Van den Brande zei, werden de meeste resoluties goedgekeurd met meer dan 80 procent, sommige zelfs met 92 procent. Maar als uw fractie ze toen consequent gesteund had, had dat zelfs kunnen oplopen tot 95 procent. U zei dat u duidelijkheid wilde van de N-VA. Welnu, dit zijn de quick wins. Daar willen we, ook met de huidige regering, voor gaan, samen met de collega's van de meerderheid. Maar u kunt ervan op aan: wij zullen er zijn op de afspraak in 2024.

5. Repliek van Klaas Slotmans

Klaas Slotmans: Kris Van Dijck zei: "De toestand is ernstig maar niet hopeloos." Zelf zou ik eerder zeggen: de toestand is ernstig en, binnen België, onzes inziens, ook hopeloos.

Peter Van Rompuy gaf aan dat wat wij op tafel leggen in feite chaos is en dat je, als je buiten het grondwettelijk verband stapt, ook uit het Europese verband stapt. Ik heb er zonet het verslag op nagelezen waarin staat dat professor Van Orshoven dat formeel tegenspreekt. Het lijkt er dus op dat men niet altijd goed geluisterd heeft naar wat de experts zeggen en dat men in feite vaak hoort wat men wil horen.

Er werd gezegd dat dit een revolutie zou veroorzaken of dat dit tot de romantiek behoort, maar in de laatste honderd jaar hebben tientallen landen zich onafhankelijk verklaard: Ierland, Tsjechië, Slowakije, Estland, Finland, Noorwegen, Oostenrijk. Tot nader order heeft dat niet geresulteerd in bananenrepublieken.

Ook Peter Van Rompuy doet aan cherrypicking als hij refereert aan wat de experts hier zeiden over alles wat met onafhankelijkheid te maken heeft. Ik herinner mij dat professor Vuye hier zeer concreet verwees naar een uitspraak van de Grote Kamer van het Hof voor de Rechten van de Mens in het kader van de zaak Refah Partisi. Hij stelde heel duidelijk dat het wel degelijk geoorloofd is om een nieuw staatsmodel op te richten wanneer er aan twee voorwaarden is voldaan. Ten eerste moeten de middelen die men gebruikt democratisch zijn en ten tweede moet het maatschappijmodel dat men nastreeft beantwoorden aan de standaarden van de democratie.

Een tweede pertinent element dat ik in dat kader wil aanstippen, is een uitspraak van minister-president Jan Jambon in Het Laatste Nieuws in december 2021: "Als een meerderheid van de Vlamingen onafhankelijkheid wil, dan moeten we dat gewoon kunnen doorvoeren." De journalist vraagt dan: "Ook als dat tegen de Grondwet is?", waarop Jambon repliceert: "Zoiets is per definitie tegen de Grondwet. Vrouwenstemrecht is hier ook eerder ingevoerd dan de Grondwet toeliet. De Grondwet moet zich aanpassen aan grote maatschappelijke evoluties. Als een meerderheid van de Vlamingen voor onafhankelijkheid wil gaan, dan kan niemand ons daarin stoppen. Wat de rest van het land daarvan vindt, is irrelevant." Dus ofwel bent u het eens met uw eigen minister-president – waaraan u in 2019 toch het vertrouwen schonk – ofwel bent u dat niet en dan zegt u het vertrouwen op.

Volgens Caroline Gennez zijn de resoluties allemaal volledig uitgevoerd. In het kader van de vereenvoudiging van de Brusselse instellingen vergeet ze dan wel een aantal zaken, zoals de fiscale autonomie, de voorwaardelijkheid van de transfers, de homogene bevoegdheidspakketten en de residuaire bevoegdheden. Daarvan werd namelijk nog niets uitgevoerd. Maar blijkbaar ben ik dan 'de uil die niet zien en wil'.

BHV is gesplitst, heb ik hier horen zeggen, met wat goodwill kunnen er dus grote akkoorden gesloten worden binnen België. Maar in Sint-Genesius-Rode – dat volledig in het Vlaamse Gewest ligt – kan men nog altijd voor Franstalige Brusselse lijsten stemmen, dus lijkt BHV me nog niet gesplitst.

Peter Van Rompuy stelde hier met trots dat zijn partij vijf van de zes staatshervormingen mee doorgevoerd heeft. Maar die staatshervormingen zijn net de reden waarom we hier zitten, want die hebben alles zeer complex, ingewikkeld en moeilijk gemaakt. Zelfs constitutionalisten krijgen het niet meer uitgelegd aan hun studenten. Leo Tindemans stelde over die befaamde en hier geprezen staatshervormingen dat alle staatshervormingen het resultaat zijn van chantage en aftrogelarij.

Ik hoorde ook zeggen dat het Overlegcomité altijd zeer goed gewerkt heeft. Ik denk dat minister Ben Weyts en minister-president Jan Jambon daar wat anders over denken.

6. Tussenkomst van Arnout Coel

Arnout Coel: Ik ga nog kort in op een aantal lessen die er volgens mij op het vlak van fiscaliteit te trekken zijn uit de hoorzittingen. Ten eerste hebben op het vlak van de inkomsten en de middelen vrijwel alle experts gesteld dat dotatiefederalisme niet meteen responsabiliserend werkt. Onder andere Geert Jennes en Koen Algoed pleitten voor een bredere fiscale responsabilisering voor de gemeenschappen, die nu zo goed als onbestaande is. Ik verwijs daarvoor ook naar de opinie van Koen Algoed in De Tijd die stelt dat de deelstaten meer fiscale autonomie nodig hebben en dat de gemeenschappen gecofinancierd kunnen worden door uitgebreidere fiscale autonomie aan de gewesten te geven.

Daarnaast gaf Geert Jennes ook aan dat de zesde staatshervorming de fiscale autonomie weliswaar vergroot heeft met de opcentiemen op de personenbelasting, maar dat het responsabiliseringseffect teniet wordt gedaan doordat een aantal dotaties niet volgens de 'juste retour'-verdeelsleutel, maar volgens een demografische verdeelsleutel wordt toegekend. Het overmatig proberen te egaliseren van de verschillen per capita in ons coöperatief federalisme geeft volgens de expert te weinig prikkels aan deelstaten die het economisch relatief minder goed doen om hervormingen door te voeren.

Dirk Heremans maakte een vergelijking met betrekking tot de eigen middelen in een aantal federale staten. In Vlaanderen is ongeveer 40 procent van de middelen eigen belastingen. In andere federale staten is dat veeleer tussen de 60 en de 80 procent. Eigen uitgaven en bevoegdheden moeten gekoppeld worden aan eigen inkomstenbronnen, hoe meer, hoe beter. In die zin pleiten een aantal experts ook voor de regionalisering van de vennootschapsbelasting. Hoe meer er met dotaties gewerkt wordt, hoe groter ook de kans dat bepaalde deeltentiteiten gaan speculeren op een bail-out. Ze veronderstellen dat de hogere overheid de budgettaire kastanjes uit het vuur zal halen als het misloopt, een effect dat we in dit land ook soms kunnen zien.

Ook het zogenaamde flypapereffect mogen we in die zin niet onder de mat vegen. Bij middelen die uit dotaties komen, is men veel sterker geneigd om ze volledig te spenderen. Bij eigen fiscale ontvangsten is de prikkel veel groter om zuiniger met de middelen om te springen en eventueel belastingverminderingen toe te staan met de marge die gecreëerd wordt. Uit het Zwitserse voorbeeld konden we leren dat kantons maar tot een bepaald punt verevend worden, wat maakt dat de rijkste kantons ook per capita de rijkste blijven. De intrinsieke motivatie door een veel minder gulle egalisering om het economisch goed te doen, is bij de kantons groter, aldus een aantal sprekers in de hoorzittingen.

De lessen die we daaruit moeten meenemen en de oplossingen die we op tafel leggen voor deze problematiek zijn, wat onze fractie betreft, zeer helder. In ons model moeten we de logica omkeren en zijn het de deelstaten, Vlaanderen en Wallonië, die in beginsel eigenaar zijn van alle bevoegdheden en die alle belastingen heffen. Voor de toegewezen bevoegdheden van de confederatie België worden dotaties vanuit de deelstaten voorzien. Btw en accijnzen worden conform Europese richtlijnen op het niveau van de confederatie geregeld.

Een tweede luik waar ik nog kort op wou ingaan, betreft de solidariteit en de transfers. De transfers doen zich in ons land in allerlei gedaanten voor. Het bekendste voorbeeld van de directe transfers is het solidariteitsmechanisme in de Bijzondere Financieringswet. Peter Van Rompuy heeft terecht gesteld dat er in de zesde staatshervorming daarvoor een aantal verbeterstappen zijn aangebracht. Daarnaast zijn er natuurlijk ook de indirecte transfers binnen de sociale zekerheid. Ook die dotaties, die niet volgens fiscale capaciteit toegekend worden aan de gemeenschappen en de gewesten, maar volgens een demografische en een behoeftesleutel, kunnen als een vorm van transfer worden gezien. We weten allemaal wie in dit land verhoudingsgewijs de meeste belastingen betaalt en in welke richting de transfers gaan.

Wij stellen ons als partij grote vragen bij de doelmatigheid van de solidariteit zoals ze vandaag georganiseerd is, maar ik wil wel benadrukken dat wij niet tegen solidariteit met onze bureaus uit Wallonië en Brussel zijn, integendeel. Ook in ons model stellen wij een tijdelijk solidariteitsmechanisme voor dat in het startjaar van de confederatie het begrotingssaldo ten opzichte van de eigen middelen van beide deelstaten gelijkschakelt, en dat dan over een periode van 25 jaar geleidelijk afbouwt. We zouden ook werk maken van een omkeerbaar solidariteitsmechanisme om de verschillen tussen de fiscale capaciteit van de deelstaten uit te vlakken. Dat is gebaseerd op de gemiddelde inkomsten per inwoner uit de personenbelasting en de sociale bijdragen en corrigeert voor de deelstaten die ten opzichte van het confederale gemiddelde een veel lagere fiscale capaciteit hebben.

We zouden dus ten volle inzetten op responsabilisering door de fiscale bevoegdheden vrijwel volledig naar de deelstaten over te hevelen, maar kijken daarbij wel achterom en werken een mechanisme van solidariteit uit dat volgens ons veel eerlijker, efficiënter en transparanter is.

En dan blijft er uiteraard ook nog de federale schuld en hoe daarmee om te gaan. De federale overheid draagt een aanzienlijke en steeds oplopende schuld. Bepaalde experts hebben hier de vraag geuit of die überhaupt nog zal kunnen worden afgelost door het federale niveau, zeker omdat steeds meer hefboomen richting de regio's verschuiven en er dus steeds minder middelen op het federale niveau overblijven. Koen Algoed haalde wel aan dat de zesde staatshervorming een aanzienlijke herfinanciering van de federale overheid met zich heeft meegebracht omdat de bevoegdheden niet met de volledige middelen zijn overgedragen. Volgens hem hebben de gemeenschappen en gewesten dus zeker bijgedragen tot de sanering van de overheidsfinanciën van entiteit I en het opvangen van de vergrijzingskost.

Ook in ons model moeten we omgaan met die historische schuld. Wij stellen voor om ten eerste al een rem te zetten op de confederale schulden en de confederatie geen nieuwe schulden meer te laten aangaan. De resterende federale schuld wordt ondergebracht in een delgingsfonds dat met de opbrengsten van de btw en de accijnzen over een tijdspanne van 25 jaar wordt afgelost. De afzonderlijke deelstaten zullen die derving aan middelen kunnen financieren door eigen schulden aan te gaan of door te besparen. Dat is uiteraard een eigen en autonome keuze.

Onze fractie is ervan overtuigd dat de paradigmashift naar confederalisme noodzakelijk is om dit land terug op de rails te krijgen en een einde te maken aan het immobilisme. Belangrijk daarbij, op het vlak van fiscaliteit, is dat we onze eigen uitdagingen kunnen oplossen met onze eigen oplossingen en vooral met onze eigen centen. Een confederale omslag is geen keuze tegen iets, maar is een keuze voor een beter bestuur, autonomie, fiscale autonomie en voor fundamentele hervormingen die alle deelstaten ten goede kunnen komen. Ik denk dat de hoorzittingen heel wat stof hebben gegeven om dit model verder te onderbouwen. Ik hoop dat meerdere collega's in de komende jaren voldoende openheid aan de dag zullen leggen zodat we dat model op zijn merites kunnen beoordelen.

7. Slotbeschouwingen

7.1. Tussenkomen van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy: Collega Coel, ik hoor u zeggen: "We gaan de federale schuld afbetalen met de opbrengsten uit de btw en de accijnzen." Maar ik vrees dat de opbrengsten uit de btw en de accijnzen proportioneel voor een veel groter deel vanuit Vlaanderen komen. Dus het kan noch mijn, noch uw bedoeling zijn dat de Vlamingen de federale schuld zouden afbetalen. Ik weet niet hoe dat juist in elkaar zit. Maar de opbrengsten van de btw en de accijnzen liggen proportioneel veel hoger in Vlaanderen dan men zou verwachten op basis van ons bevolkingsaantal of zelfs onze welvaart.

Bij Vooruit zouden er een aantal bevoegdheden opnieuw naar het federale niveau gaan. Ik vraag me af welke bevoegdheden er juist bij komen voor Vlaanderen. Dat is me niet helemaal duidelijk als ik naar de opsomming luister.

Aan het Vlaams Belang is mijn vraag: gaat u nu onderhandelen met de Franstaligen, ja of nee? Want het is het een of het ander. Ofwel gaat u voor het eenzijdig uitroepen van de onafhankelijkheid. Ik heb er de citaten van de experts bijgenomen. Als je wilt dat dat internationaal erkend wordt, dan moet je in een toestand van koloniale overheersing, militaire bezetting of ernstige schending van de mensenrechten zijn. Dat is niet aan de orde. Het zijn zowel staatsraad Pas en professoren Velaers en Alen als zelfs professor Maddens die nog eens bevestigd hebben dat dat de regels zouden zijn. Als men dus buiten de grondwettelijke orde toch voor een eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring zou gaan, dan is er niet de minste twijfel over dat men zichzelf buiten de Europese en de internationale rechtsorde plaatst.

Het is het een of het ander. Ofwel kiest u voor dat pad. Goed, dat is dan duidelijk. U stapt uit de Europese Unie. Dat is dan ook de reden waarom de Schotten absoluut de goedkeuring voor hun referendum willen van de Britse overheid. Ze weten heel goed dat als ze dat niet hebben, ze buiten de grondwettelijke orde gaan en zichzelf dus buiten de Europese Unie zetten, wat ze niet wensen. Ofwel wilt u – wat ik steeds meer hoor bij u – toch onderhandelen met de Franstaligen. Als dat zo is, zeg het dan gewoon. Dan is er tussen wat u zegt en de anderen zeggen veel minder verschil. Ik wil die onderhandelingen tussen de voorzitters Van Grieken en Mag-nette nog eens zien. Maar, ik heb u daarnet uw eerste betoog horen afsluiten met “wij willen het zwaartepunt verleggen naar Vlaanderen”. Ik dacht dat het Vlaams Belang voor het separatisme was. Het is me eigenlijk niet helemaal duidelijk. Om er klaarheid in te scheppen, moet u gewoon antwoorden op de vraag: zult u onderhandelen met de Franstaligen, ja of nee? Omdat alles daaraan vasthangt.

7.2. Tussenkost van Caroline Gennez

Caroline Gennez: Collega Van Rompuy, ik wil gerust heel punctueel antwoorden: artikel 35 gaan we hier waarschijnlijk niet tot in de kleinste details invullen, maar de bevoegdheden die ik echt opgesomd heb – grondrechten, defensie, buitenlandse zaken, openbare orde en veiligheid, nationaliteit en verblijfswetgeving – zijn allemaal federaal. Ik neem aan dat geluidsnormen een klein punctueel gegeven is waarover je deftige afspraken moet maken, of je mag ze herfederaliseren om de effectiviteit van het beleid mogelijk te maken. Nu hebben we dingen geregionaliseerd die het beleid hypothekeren of zelfs onmogelijk maken.

Maar ik ben niet voor een herfederalisering van grote bevoegdheidspakketten. Het pleidooi is dat we mechanismen afspreken voor een aantal principes, schaalvoor-delen, deelstaatoverschrijdend door de aard, en dan voor de coördinatie of eenheid van commando, ook buiten crisistijd. Artikel 35 zal samen met juristen bekeken moeten worden om tot een exhaustieve lijst te komen. Daar ligt nog iets meer werk voor op tafel dan dat het bestek van deze commissie en deze discussie biedt.

Peter Van Rompuy: Mijn vraag was eigenlijk omgekeerd: welke bevoegdheden gaan er in uw plan naar Vlaanderen?

Caroline Gennez: We beginnen de analyse met gezondheidszorg en arbeidsmarkt-beleid, zoals aangegeven in het huidige federale regeerakkoord. En binnen een nieuw federaal kader kan er dan over veel dingen gesproken worden.

7.3. Tussenkost van Klaas Sloopmans

Klaas Sloopmans: Peter Van Rompuy haalt een aantal experts aan die zeggen dat het tot de romantiek zou behoren als je overgaat tot het uitroepen van de Vlaamse onafhankelijkheid. Ik citeer daarover pagina 149 van het verslag van de hoorzitting met professor Vuye (*Parl. St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1257/1): “Ik kom tot het uitroepen van de Vlaamse onafhankelijkheid in het Vlaams Parlement. Ik heb samen met Veerle Wouters in het boek ‘Sleutels tot ontgrendeling’ (...) het bilan van de rechtspraak gemaakt. Die rechtspraak is helemaal niet zo negatief als sommigen hier hebben doen uitschijnen, zelfs integendeel. Juridisch is dat niet zo problematisch. Sedert de conclusie van de Grote Kamer van Straatsburg over Refa Partisi tegen Turkije is er een vaste rechtspraak die heel duidelijk zegt dat men ervoor mag pleiten om een staatsmodel grondig te veranderen, zelfs volledig om te keren, maar onder twee voorwaarden: de middelen die men gebruikt, moeten democratisch zijn, men mag dus geen geweld gebruiken, en het maatschappijmodel dat men nastreeft moet beantwoorden aan de standaarden van de democratie. Die criteria zijn vrij evident. Het Internationaal Gerechtshof over Kosovo zegt heel duidelijk dat er in het internationaal recht geen verbod is op het eenzijdig uitroepen

van onafhankelijkheid.” Maar ik begrijp dat diegene die me de vraag gesteld heeft totaal niet geïnteresseerd is in het antwoord.

7.4. Tussenkomsst van Arnout Coel

Arnout Coel: Om te antwoorden op de vraag van Peter Van Rompuy over de btw en de accijnzen, kan ik hem in eerste instantie de lectuur van onze congresstekst van 2014 warm aanbevelen. Ik wil een poging doen om dat hier kort samen te vatten. Volgens de Europese richtlijnen moeten de btw en de accijnzen op het niveau van de lidstaten geïnd worden. Vervolgens zouden we die herverdelen naar Vlaanderen en Wallonië op basis van hun bijdrage. U zegt terecht dat er meer opbrengst binnenkomt via Vlaanderen dan via Wallonië. Maar voor de eerste 25 jaar, dus voor de teruggave aan de deelstaten, zouden we er een aantal zaken mee financieren: ten eerste de schuld, ten tweede het solidariteitsmechanisme dat we ook voorzien gedurende die periode en ten derde een aantal resterende bevoegdheden die op het federale niveau blijven, ons confederaal model. Dat moet ertoe leiden dat er een rem gezet wordt op het creëren van extra federale schuld en dat die op een termijn van 25 jaar afbetaald kan worden. Wat door die afbetaling de eerste 25 jaar niet doorgestort kan worden aan de deelstaten Vlaanderen en Wallonië, krijgen die dus in mindering gebracht. Dat zal ertoe leiden dat de schuld deels omgezet wordt in deelstatelijke schuld zodat ieder zijn eigen verantwoordelijkheid heeft over zijn schuldpakket. Deelstaten die ervoor kiezen om dat op te vangen via hervormingen kunnen die keuze dan ook maken in plaats van zoals de huidige situatie, waarbij we met z'n allen die schuld blijven afdragen.

Peter Van Rompuy: Ik vrees dat ik die nota toch eens moet lezen om helemaal gerustgesteld te geraken.

Arnout Coel: Ik zal u die bezorgen.

Liesbeth HOMANS,
voorzitter

Caroline GENNEZ,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bbp	bruto binnenlands product
BHV	Brussel-Halle-Vilvoorde
btw	belasting over de toegevoegde waarde
EU	Europese Unie
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
vzw	vereniging zonder winstoogmerk